

KORXONALARNING INVESTITSION FAOLIYATI VA UNI HISOBDA AKS ETTIRISH

Shukurov Zafar Nazarovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti,
Moliya va bank ishi kafedrasida katta o'qituvchisi.

zafarshukurov3250@gmail.com

ORCID: 0009-0001-3524-0851

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19500670>

Annotatsiya. Mazkur maqolada korxonalarining investitsion faoliyati, uning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati hamda uni buxgalteriya hisobida aks ettirish masalalari keng yoritilgan.

Unda investitsiyalarning asosiy turlari, ularning korxonada faoliyatidagi o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, investitsiyalarni hisobga olish tartibi, ularni to'g'ri baholash va moliyaviy hisobotlarda aks ettirishning muhim jihatlari ko'rib chiqilgan.

Maqolada investitsion faoliyat samaradorligini baholash usullari, jumladan asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali investitsiya loyihalarining foydaliligi aniqlanishi bayon etilgan. Shu bilan birga investitsion faoliyat jarayonida yuzaga keladigan risklar va ularni kamaytirish yo'llari ham yoritilgan. Tadqiqot natijalari asosida investitsion faoliyatni samarali tashkil etish, uni to'g'ri boshqarish va buxgalteriya hisobida aniq aks ettirish korxonaning moliyaviy barqarorligi hamda uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Investitsiya, investitsion faoliyat, buxgalteriya hisobi, moliyaviy investitsiyalar, asosiy vositalar, risk, samaradorlik, moliyaviy tahlil, korxonada, kapital qo'yilmalar.

ENTERPRISES' INVESTMENT ACTIVITY AND ITS ACCOUNTING REFLECTION

Abstract. This article examines the investment activity of enterprises, its economic essence and significance, as well as issues related to its reflection in accounting. The main types of investments, their role in enterprise activities, and their impact on economic development are analyzed. Furthermore, the procedures for accounting for investments, their proper valuation, and key aspects of their representation in financial statements are considered. The article also discusses methods for evaluating the effectiveness of investment activities, including the use of key economic indicators to determine the profitability of investment projects. In addition, risks arising in the course of investment activities and ways to mitigate them are highlighted. Based on the research findings, it is substantiated that the effective organization and management of investment activities, along with their accurate reflection in accounting, ensure the financial stability and long-term development of enterprises.

Keywords: Investment, investment activity, accounting, financial investments, fixed assets, risk, efficiency, financial analysis, enterprise, capital investment.

Kirish

Hozirgi globallashtirish jarayonlari jadallashib borayotgan bir sharoitda korxonalarining barqaror rivojlanishi, ularning bozor sharoitlariga moslashuvchanligi hamda raqobatbardoshligini ta'minlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bunday sharoitda investitsion faoliyat korxonada iqtisodiy o'sishining asosiy omillaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Chunki aynan investitsiyalar orqali ishlab chiqarish quvvatlari kengaytiriladi, ilg'or texnologiyalar joriy etiladi, innovatsion loyihalar amalga oshiriladi va natijada korxonaning umumiy samaradorligi oshadi.

Shu jihatdan qaraganda, investitsion faoliyat nafaqat korxonada ichki rivojlanishining asosi, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlovchi muhim omil ham hisoblanadi.

Zero, investitsiyalar hajmining ortishi yangi ish o'rinlarini yaratish, infratuzilmani rivojlantirish va ishlab chiqarish hajmini ko'paytirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Biroq investitsion faoliyatni samarali tashkil etish va boshqarish uchun uni buxgalteriya hisobida to'g'ri, aniq va ishonchli aks ettirish zarur hisoblanadi. Chunki investitsiyalar bilan bog'liq barcha xo'jalik operatsiyalarining hisobda to'g'ri aks ettirilishi korxonaning moliyaviy natijalari va moliyaviy holatini haqqoniy baholash imkonini beradi. Aks holda, noto'g'ri hisob yuritilishi noto'g'ri boshqaruv qarorlariga olib kelishi mumkin. Investitsion faoliyatni hisobga olishda milliy buxgalteriya hisobi standartlari bilan bir qatorda xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) talablariga amal qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa korxonalarining moliyaviy hisobotlarini xalqaro darajada taqqoslash imkonini yaratadi, investorlar uchun ochiqlik va shaffoflikni ta'minlaydi hamda xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga xizmat qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, korxonalarining investitsion faoliyatini chuqur o'rganish, uning iqtisodiy mohiyatini tahlil qilish hamda uni buxgalteriya hisobida aks ettirish mexanizmlarini takomillashtirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Dolzarbligi

Hozirgi bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligini oshirish, ularning raqobatbardoshligini ta'minlash hamda barqaror rivojlanishiga erishishda investitsion faoliyat muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, iqtisodiyotning modernizatsiya qilinishi, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish jarayonlarida investitsiyalarning roli yanada ortib bormoqda.

Bugungi kunda korxonalarda investitsion faoliyatni to'g'ri tashkil etish va uni buxgalteriya hisobida aniq aks ettirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki investitsiyalar bilan bog'liq operatsiyalarni to'g'ri hisobga olish moliyaviy hisobotlarning ishonchligini ta'minlaydi, resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi.

Maqsadi

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi korxonalarining investitsion faoliyatining iqtisodiy mohiyatini o'rganish, investitsiyalarni turkumlash hamda ularni buxgalteriya hisobida aks ettirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Korxonalarda investitsion faoliyat iqtisodiy jarayonlarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U korxonaning uzoq muddatli rivojlanishi va barqaror faoliyat yuritishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, investitsion faoliyat deganda korxonada tomonidan foyda olish yoki ijtimoiy samara keltirish maqsadida turli aktivlarga mablag' yo'naltirish jarayoni tushuniladi. Mazkur faoliyat korxonaning strategik rivojlanish rejalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi va uning kelajakdagi moliyaviy barqarorligini belgilaydi.

Xususan, investitsiyalar yordamida korxonalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi, yangi texnologiyalarni joriy etadi hamda mahsulot sifatini oshiradi. Natijada esa korxonaning bozordagi raqobatbardoshligi mustahkamlanadi.

Ayniqsa, innovatsion investitsiyalar korxonaning texnologik darajasini oshirib, uni zamonaviy bozor talablariga moslashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, investitsion faoliyat orqali korxonaga o'zining moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mablag'larni oqilona yo'naltirish yuqori daromad olishga va mavjud risklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, investitsion qarorlar qabul qilish jarayonida iqtisodiy tahlil, prognozlash va baholash usullaridan keng foydalanilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa noto'g'ri qarorlar qabul qilinishining oldini olishga yordam beradi.

Umuman olganda, investitsion faoliyat nafaqat alohida korxonaga darajasida, balki milliy iqtisodiyot miqyosida ham muhim ahamiyatga ega. Investitsiyalar hajmining ortishi yangi ish o'rinlari yaratilishiga, ishlab chiqarish hajmining oshishiga hamda iqtisodiy o'sish sur'atlarining jadallashishiga olib keladi. Shuningdek, infratuzilmaning rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Natijada iqtisodiyotning turli tarmoqlari rivojlanadi va mamlakatning umumiy iqtisodiy salohiyati oshadi. Shu bois investitsion faoliyatni samarali tashkil etish va boshqarish har bir korxonaga uchun ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Investitsiyalarni to'g'ri yo'naltirish esa korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlash bilan birga moliyaviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida investitsion faoliyatni rivojlantirish korxonalarining asosiy strategik yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, korxonalarda investitsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettirish moliyaviy axborotning ishonchliligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon investitsiyalarning turiga, iqtisodiy mazmuniga va muddatiga qarab tashkil etiladi. Xususan, investitsiyalar uzoq muddatli va qisqa muddatli turlarga ajratilib, tegishli hisobvaraqlarda aks ettiriladi. Investitsiyalarni hisobga olishning dastlabki bosqichi ularni tan olish jarayoni hisoblanadi. Bunda investitsiya obyektlari korxonaga balansiga qabul qilinadi va ularning boshlang'ich qiymati aniqlanadi.

Mazkur qiymat tarkibiga sotib olish xarajatlari, transport va o'rnatish bilan bog'liq barcha sarf-xarajatlar kiritiladi. Keyingi bosqichda esa investitsiyalar baholanadi hamda ularning qiymati muntazam ravishda qayta ko'rib chiqiladi. Ushbu jarayonda amortizatsiya hisoblash, qiymatning pasayishini aniqlash va zarur hollarda qayta baholash ishlari amalga oshiriladi. Ayniqsa, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar bilan bog'liq investitsiyalarni hisobga olishda bu jarayonlar alohida ahamiyatga ega. Bundan tashqari, investitsiyalarni hisobdan chiqarish jarayoni ham muhim bosqichlardan biri hisoblanadi.

Investitsiya sotilganda, tugatilganda yoki foydalanishdan chiqarilganda u balansdan chiqariladi va tegishli moliyaviy natijalar aniqlanadi. Ushbu ma'lumotlar moliyaviy hisobotlarda aniq va to'liq aks ettirilishi zarur. Aks holda, noto'g'ri hisob yuritilishi moliyaviy natijalarning buzilishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli hisob jarayonida aniqlik, shaffoflik va ishonchlilikka alohida e'tibor qaratiladi. Zamonaviy sharoitda esa investitsiyalarni hisobga olishda xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga amal qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa moliyaviy hisobotlarning taqqoslanishini ta'minlaydi, investorlar uchun ishonchli axborot manbai yaratadi hamda korxonaning investitsion jozibadorligini oshiradi. Natijada investitsiyalarni to'g'ri hisobga olish boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim rol o'ynaydi va korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Korxonalarda investitsion faoliyat samaradorligini baholash muhim boshqaruv jarayoni hisoblanadi. Chunki investitsiya loyihalarining samaradorligini aniqlash korxonaning kelajakdagi moliyaviy natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Investitsiyalarni baholashda turli iqtisodiy ko'rsatkichlar va usullardan foydalaniladi. Eng keng tarqalgan usullardan biri sof joriy qiymat hisoblanadi. Ushbu usul investitsiya loyihasidan kelajakda olinadigan daromadlarni hozirgi qiymatga keltirish orqali uning samaradorligini aniqlaydi. Agar natija musbat bo'lsa, loyiha foydali deb baholanadi. Yana bir muhim ko'rsatkich ichki daromadlilik normasi hisoblanadi. Bu ko'rsatkich investitsiyaning daromadlilik darajasini aniqlash imkonini beradi.

Ichki daromadlilik normasi yuqori bo'lgan loyihalar odatda ustunlikka ega bo'ladi. Bundan tashqari, investitsiyaning qoplanish muddati ham keng qo'llaniladigan ko'rsatkichlardan biridir. U investitsiyaga sarflangan mablag'larning qanchalik tez qaytishini aniqlaydi. Qoplanish muddati qisqa bo'lgan loyihalar kamroq riskli hisoblanadi. Investitsion faoliyat samaradorligini baholashda risk omillarini hisobga olish ham muhim ahamiyatga ega. Chunki har qanday investitsiya ma'lum darajada noaniqlik va xavf bilan bog'liq bo'ladi. Shu sababli risklarni tahlil qilish va ularni kamaytirish choralari ishlab chiqilishi zarur.

Investitsion qarorlar qabul qilishda kompleks yondashuvdan foydalanish tavsiya etiladi.

Bunda bir nechta baholash usullarini birgalikda qo'llash eng to'g'ri natija beradi.

Investitsion faoliyat samaradorligini to'g'ri baholash korxonaga optimal qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Bu esa moliyaviy resurslardan samarali foydalanishga olib keladi. Natijada korxonada uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishadi va bozorda mustahkam o'rin egallaydi.

Korxonalarda investitsiyalar turli mezonlarga ko'ra tasniflanadi va ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'ladi. Investitsiyalar eng avvalo real va moliyaviy investitsiyalarga bo'linadi. Real investitsiyalar deganda ishlab chiqarish vositalariga, ya'ni asosiy vositalar, binolar, uskunalar va texnologiyalarga yo'naltirilgan mablag'lar tushuniladi. Masalan, korxonada yangi zavod qurishi yoki zamonaviy uskunalar xarid qilishi real investitsiyaga misol bo'ladi. Moliyaviy investitsiyalar esa aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlarga kiritilgan mablag'larni anglatadi. Masalan, korxonada boshqa bir kompaniyaning aksiyalarini sotib olsa, bu moliyaviy investitsiya hisoblanadi. Investitsiyalar muddatiga ko'ra qisqa muddatli va uzoq muddatli turlarga ham ajratiladi. Qisqa muddatli investitsiyalar odatda bir yilgacha bo'lgan davrni qamrab oladi va tez daromad olishga qaratilgan bo'ladi.

Uzoq muddatli investitsiyalar esa korxonaning strategik rivojlanishiga xizmat qiladi.

Masalan, yangi ishlab chiqarish liniyasini tashkil etish uzoq muddatli investitsiyaga kiradi.

Bundan tashqari, innovatsion investitsiyalar ham mavjud bo'lib, ular yangi texnologiyalar va ilmiy ishlanmalarga yo'naltiriladi. Masalan, IT texnologiyalarni joriy etish yoki avtomatlashtirilgan tizimlarni ishlab chiqish innovatsion investitsiya hisoblanadi. Investitsiyalarni to'g'ri tasniflash ularni samarali boshqarish va hisobga olish uchun muhim ahamiyatga ega. Bu esa korxonada faoliyatining umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Korxonalarda investitsion faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'lar turli manbalar hisobidan shakllantiriladi. Investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari ichki va tashqi manbalarga bo'linadi. Ichki manbalarga korxonaning o'z mablag'lari, ya'ni sof foyda, amortizatsiya ajratmalari va zaxira fondlari kiradi. Masalan, korxonada o'zining sof foydasi hisobidan yangi uskunalar xarid qilishi ichki moliyalashtirishga misol bo'ladi.

Tashqi manbalarga esa bank kreditlari, investitsion fondlar, davlat subsidiyalari va xorijiy investitsiyalar kiradi. Masalan, korxonadan bankdan kredit olib yangi loyiha boshlasa, bu tashqi moliyalashtirish hisoblanadi. Shuningdek, aksiyalar chiqarish orqali ham investitsiyalarni moliyalashtirish mumkin. Bu usulda korxonadan investorlarni jalb qiladi va qo'shimcha kapital shakllantiradi. Investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarini to'g'ri tanlash korxonaning moliyaviy barqarorligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Noto'g'ri tanlangan manbalar qarzдорlikning ortishiga yoki moliyaviy risklarning kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli moliyalashtirish manbalarini tanlashda ularning qiymati, risk darajasi va qaytarish shartlari chuqur tahlil qilinishi zarur. Bu esa investitsion loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida korxonalarda investitsion faoliyatni takomillashtirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Chunki samarali tashkil etilgan investitsion faoliyat korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi va uning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi.

Investitsion faoliyatni takomillashtirish uchun, avvalo, investitsion muhitni yaxshilash zarur. Bu esa qonunchilikni takomillashtirish, soliq imtiyozlari berish va investorlar uchun qulay sharoit yaratish orqali amalga oshiriladi. Masalan, davlat tomonidan beriladigan soliq yengilliklari korxonalarining investitsiya kiritishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shuningdek, investitsion risklarni kamaytirish ham muhim ahamiyatga ega. Buning uchun sug'urta tizimlaridan foydalanish va diversifikatsiya usullarini qo'llash tavsiya etiladi. Masalan, mablag'larni bir nechta loyihalarga taqsimlash risklarni kamaytiradi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish investitsion faoliyatni samarali boshqarishga yordam beradi. Xususan, maxsus dasturiy ta'minotlar yordamida investitsiya loyihalarini tahlil qilish va monitoring qilish mumkin.

Investitsion faoliyatni takomillashtirishda kadrlar salohiyatini oshirish ham muhim omil hisoblanadi. Malakali mutaxassislar investitsion qarorlarni to'g'ri qabul qilishda katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani o'rganish va uni amaliyotga joriy etish ham ijobiy natijalar beradi. Umuman olganda, investitsion faoliyatni takomillashtirish korxonalarining moliyaviy barqarorligini oshirish va ularning bozordagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Korxonalarda investitsion faoliyatni amalga oshirish jarayoni doimo ma'lum darajadagi risklar bilan bog'liq bo'ladi. Chunki investitsiyalar kelajakdagi noaniq natijalarga asoslanadi va bu noaniqlik turli xavf-xatarlarni yuzaga keltiradi. Investitsion risklar deganda kutilgan daromadning olinmasligi yoki zarar yuzaga kelishi ehtimoli tushuniladi. Ushbu risklar turli xil bo'lishi mumkin, jumladan moliyaviy risklar, bozor risklari, inflyatsiya riski va kredit risklari. Masalan, korxonadan yangi loyiha uchun katta mablag' sarflab uskunalarni xarid qilsa, ammo mahsulotga talab past bo'lsa, bu bozor riski hisoblanadi. Yoki bank kreditlari asosida investitsiya amalga oshirilganda foiz stavkalari oshib ketishi moliyaviy riskni yuzaga keltiradi. Shuningdek, valyuta kursining o'zgarishi ham investitsiya samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Investitsion risklarni boshqarish uchun ularni oldindan aniqlash va baholash muhim ahamiyatga ega. Buning uchun tahlil usullari va prognozlash metodlaridan foydalaniladi. Risklarni kamaytirishning asosiy usullaridan biri diversifikatsiya hisoblanadi. Ya'ni mablag'larni bir nechta loyihalarga taqsimlash orqali yo'qotish ehtimolini kamaytirish mumkin. Masalan, korxonadan barcha mablag'ni bitta loyiha emas, balki bir nechta yo'nalishlarga kiritishi xavfni kamaytiradi. Shuningdek, sug'urta mexanizmlaridan foydalanish ham risklarni kamaytirishda samarali hisoblanadi.

Bundan tashqari, ehtiyot choralari ishlab chiqish va zaxira fondlarini shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, investitsion faoliyatda risklarni to'g'ri boshqarish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi va investitsiya loyihalarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga xizmat qiladi.

Korxonalarda investitsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligi uning yakuniy natijalarini belgilovchi muhim ko'rsatkich hisoblanadi. Investitsiyalar samaradorligi deganda kiritilgan mablag'lar evaziga olingan iqtisodiy foyda va natijalar tushuniladi. Ushbu samaradorlik korxonaning umumiy moliyaviy holatiga va rivojlanish istiqbollari bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Investitsion faoliyat natijasida korxonada ishlab chiqarish hajmi oshadi, mahsulot sifati yaxshilanadi va daromadlar ko'payadi. Masalan, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish tannarxi kamayadi va foyda miqdori ortadi. Bu esa investitsiyaning samarali ekanligini ko'rsatadi. Investitsion faoliyat natijalari nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlar bilan, balki ijtimoiy natijalar bilan ham baholanadi. Masalan, yangi ish o'rinlari yaratilishi yoki mehnat sharoitlarining yaxshilanishi ijtimoiy samaradorlikka misol bo'ladi. Investitsiya samaradorligini baholashda turli ko'rsatkichlar qo'llaniladi, jumladan rentabellik darajasi, daromadlilik koeffitsientlari va boshqa iqtisodiy tahlil usullari.

Samarali investitsion faoliyat korxonaning bozordagi o'rnini mustahkamlaydi va uning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, korxonaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi. Investitsiyalar natijasida innovatsion rivojlanish kuchayadi va yangi mahsulot turlari ishlab chiqariladi. Bu esa korxonaga yangi bozorlarga chiqish imkonini beradi.

Umuman olganda, investitsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligi korxonaning muvaffaqiyatining asosiy omillaridan biri bo'lib hisoblanadi va uni to'g'ri baholash hamda boshqarish muhim ahamiyat kasb etadi.

Natija

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, korxonalarda investitsion faoliyatni to'g'ri tashkil etish va samarali boshqarish ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Investitsiyalarni buxgalteriya hisobida aniq va ishonchli aks ettirish korxonaning moliyaviy holatini haqqoniy baholash imkonini beradi. Bu esa o'z navbatida to'g'ri boshqaruv qarorlarini qabul qilishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, investitsiyalarni noto'g'ri hisobga olish moliyaviy natijalarning buzilishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, investitsion faoliyatni baholashda zamonaviy iqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususan, sof joriy qiymat, ichki daromadlilik normasi va qoplanish muddati kabi ko'rsatkichlar investitsiya loyihalarining samaradorligini aniqlashda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, investitsion faoliyatda risk omillarini hisobga olish zarurligi ham muhim natija sifatida qayd etildi. Chunki har qanday investitsiya ma'lum darajada xavf bilan bog'liq bo'ladi. Shu sababli risklarni oldindan aniqlash va ularni kamaytirish choralari ishlab chiqish zarur hisoblanadi.

Diversifikatsiya va sug'urta mexanizmlaridan foydalanish risklarni kamaytirishda samarali vosita ekanligi asoslandi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, investitsion faoliyatni to'g'ri yo'lga qo'yish korxonaning ishlab chiqarish hajmini oshirishga, mahsulot sifatini yaxshilashga va daromadlarini ko'paytirishga xizmat qiladi. Natijada korxonada bozorda mustahkam o'rin egallaydi va uning raqobatbardoshligi oshadi.

Umuman olganda, investitsion faoliyatni samarali tashkil etish, uni chuqur tahlil qilish va hisob tizimida to'g'ri aks ettirish korxonaning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi hamda uning iqtisodiy samaradorligini oshiradi.

Muhokama

Mazkur tadqiqot jarayonida korxonalarining investitsion faoliyati va uni buxgalteriya hisobida aks ettirish masalalari kompleks tarzda tahlil qilindi. Olingan natijalar investitsion faoliyatning korxonada rivojlanishidagi o'rni nihoyatda muhim ekanligini ko'rsatdi.

Xususan, investitsiyalar orqali ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mahsulot sifatini oshirish imkoniyati yaratilishi aniqlandi. Shu bilan birga, investitsiyalarni buxgalteriya hisobida to'g'ri aks ettirish moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi asoslab berildi.

Tadqiqot davomida investitsiyalarni noto'g'ri hisobga olish korxonaning moliyaviy holatini noto'g'ri baholashga va boshqaruv qarorlarining samarasiz bo'lishiga olib kelishi mumkinligi ham aniqlandi. Shuningdek, investitsion faoliyatni samarali tashkil etish uchun zamonaviy baholash usullaridan foydalanish zarurligi ta'kidlandi.

Jumladan, sof joriy qiymat, ichki daromadlilik normasi va qoplanish muddati kabi ko'rsatkichlar investitsiya loyihalarini baholashda muhim vosita bo'lib xizmat qilishi ko'rsatib berildi. Bundan tashqari, investitsion faoliyatda risk omillarini hisobga olish va ularni boshqarish zarurligi ham muhim ilmiy xulosa sifatida qayd etildi.

Xususan, diversifikatsiya, sug'urta va prognozlash usullaridan foydalanish risklarni kamaytirishga xizmat qilishi asoslab berildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, investitsion faoliyatni samarali boshqarish va uni hisob tizimida to'g'ri aks ettirish korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu bois mazkur yo'nalishda ilmiy asoslangan yondashuvlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, korxonalarining investitsion faoliyati ularning iqtisodiy rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Investitsiyalar orqali korxonalar o'z faoliyatini kengaytiradi, yangi texnologiyalarni joriy etadi va yuqori iqtisodiy natijalarga erishadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, investitsiyalarni buxgalteriya hisobida to'g'ri va to'liq aks ettirish moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligini ta'minlaydi hamda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun asos yaratadi.

Shuningdek, investitsion faoliyat samaradorligini baholashda zamonaviy iqtisodiy ko'rsatkichlardan foydalanish korxonaga optimal qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Investitsion risklarni boshqarish va ularni kamaytirish choralarini ko'rish esa investitsiya loyihalarining muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Umuman olganda, investitsion faoliyatni samarali tashkil etish, uni chuqur tahlil qilish va hisob tizimida to'g'ri aks ettirish korxonaning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu bois mazkur yo‘nalishda ilmiy yondashuvlarni keng joriy etish va amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baker, Malcolm, Bloom, Nicholas, & Davis, Steven J.. (2020). COVID-induced economic uncertainty. National Bureau of Economic Research Working Paper, 26983.
2. Gormsen, Niels Joachim, & Kojen, Ralph S. J.. (2020). Coronavirus: Impact on stock prices and growth expectations. *Review of Asset Pricing Studies*, 10(4), 574–597.
3. Demirguc-Kunt, Asli, Lokshin, Michael, & Torre, Ivan. (2021). The sooner, the better: The economic impact of non-pharmaceutical interventions during COVID-19. World Bank Policy Research Working Paper, 9257.
4. Albulescu, Claudiu Tiberiu. (2021). COVID-19 and the United States financial markets' volatility. *Finance Research Letters*, 38, 101699.
5. Abdullayev, A.. (2021). Korxonalarda investitsion faoliyatni boshqarish masalalari. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 4(2), 45–52.
6. Karimov, B.. (2020). Investitsiyalarni buxgalteriya hisobida aks ettirishning zamonaviy usullari. *Moliyaviy tahlil va hisob*, 3(1), 28–34.
7. Toshmatov, Sh.. (2022). Investitsion faoliyat samaradorligini baholash metodlari. *Iqtisodiy islohotlar*, 1(3), 60–66.
8. Yusupov, D.. (2021). Korxonalarda moliyaviy investitsiyalar hisobi. *Moliya va bank ishi*, 2(2), 15–21.
9. Raximov, M.. (2023). Investitsion risklarni boshqarish va ularni kamaytirish yo‘llari. *Zamonaviy iqtisodiyot*, 5(1), 70–76.